

व(व)हुरसा स्त्री० द्व० । शहाज्जोतिष्मताम् राजनि० ।
शानारवति स्त्रि० ।

नहृवहा स्त्री वक्तु रोहति रुह-व । बन्द्यदूष्यां राजनिं
व(व)दुरूप पु० ६व० । १ शर्जरसे (धुना)चमरः । २ शिवे,
१ वन्या २ सरटे ३ कामे मेदि० ६ कोशे ७ त्रय्याणि यन्द० ।

दबुद्धभेदं लिखां एताना रूपवति लि०
 यदुरितस पु० ६५० । नञ्प्रति चतुर्थे यद्वरत्ता० । [कारा
 व व]दुरोमन् लि० ६५० । १यनेकरोमवति रोमये । २मेये पु०
 व(व)दुल लि० व(व)दि-कुवच् नि० नचोपः । १यनेकसंख्या-
 न्तिरे २प्रचुरे । व(व)द्वनि चाति छा-क । १यग्नौ ३कण्ठ-
 यथे पु० मेदि० । "व(व)द्वलेऽपि गते निषाकरः" कुमारः ।
 १याकाये ६चितमरिचे न० ७कण्ठप्रथे दतदति लि०
 एषतायां १० नीलिकायां ११ गवि स्त्री मेदि० । १२ देवीभेदे
 स्त्री काविकापु० २१२५० अग्निदेवतत्वात् १३ कतिमान्त्वमे
 स्त्री व० व० मेदि० ।

वहुलगन्धा स्त्री० इ० । एतावाम् राजनि० ।
 ब(व)हुलच्छद पु० इ० । रक्तशोभाकृते राजनि० ।
 बहुलमय न० नित्य० क० । ऊपरभूमिजे ववणभेदे राजनि० ।
 बहुलाश्व पु० सैधिवंशे नृपभेदे भाग० ६।१।१६ ।
 द(व)हुलीकृत वि० ब(व)हुव+चि-क-क्त । (यागङ्गा)
 दुषष्टापसारणेन राशीकृते सप्तस्ये प्रधान्ये, क्षमरः ।
 २राशीकृतमालो च ।

बहुवचन न० बहुलं वक्ति यच्च-स्यु । “इमे कवो हि वचनेषु-
 वचने बहुषु बहुवचनम्” या० उक्ते बहुलबोधने जघ-
 प्रभृतौ सुवविभक्तौ क्षिप्रभृतौ २ तिङविभक्तौ च ।

य(व)हुवल्क ५० ६५० । प्रियाये । (प्रियासाव) राजनि० ।
 य(व)हुवारक ५० न(र)ह्नि वारयति यश्च, खुल् वा ।
 ज्ञेयान्ते (डोना खाता) यन्त्र० ।

मङ्गुविध ति० इत० । नामाप्रचारे अक्षरः ।
 ब(व)ङ्गुविस्तीर्णा रजो० ब(व)ङ्गं यथा तथा विस्तीर्णा वि+
 ङ्गु-क । (कुचुङ्) शकुचिकादयो मङ्गुच० । २ अनेक-
 विस्तारयुते ति० । [वीजयति ति०]

य(व)हुवीज ५. ६ व० । १ खाहमे डजे(काता) गल्दना २ मचुर-
य(व)हुवीर्य ५. ६ व० । १ विभीतके, (वयडा) जटा० ।
२ तण्डुलीयशके, (नटेशक) १ शाल्मलिहणे ३ मरुवके
४ राजनि । ५ मध्यामक्यां जो राजनि० ।

व(व)हुतीहि मि० इव० । अनेकधान्यादियुक्ते "तत्पुरुषः ।
कर्म धारय येन वक्ष्यां सदा वहुतीहिः" उद्धृतः । व्याख

करणीकं प्रायेण अन्यपदार्थप्रधाने २ समासभेदे ३०-
तल्लक्षणादिकं शब्दशक्तिप्रकाशिकायां कृतं यथा
बहुव्रीहिं लक्षयति । “बहुव्रीहिः स्वगर्भाद्यसम्बन्धि-
त्वेन बोधकः । निरुद्धा लक्षण्या आशङ्क्यापकशब्द-
वान्” समास इति प्रकृतं तथा च आशङ्क्य निरुद्ध-
लक्षण्या प्रापकेन शब्देन षडितः स्वगर्भस्य बाह्यार्थस्य
सम्बन्धित्वप्रकारेणान्वयबोधं प्रति समर्थः समासः स्वगर्भ-
तादृशार्थसम्बन्धिवोधेन बहुव्रीहिरित्यर्थः । आरुडान-
रोडस इत्यादावुडोवानरो यमिति व्युत्पत्त्या स्तकर्म-
कारोद्भूतकर्मवानरसम्बन्धित्वेन रुक्, पीतपयस्कं पाल-
मितम् पीतं पयोदेन इति रीत्या स्तकरणकपानसम-
जसम्बन्धित्वेन पालम्, पकतयष्टु लक्ष्येन इत्यात् पक-
स्यष्टु लो धेनेति दिशा स्तकर्तृकपाककर्मतस्तुल्यसम्ब-
न्धित्वेन चैलं, दत्तदक्षिणोद्दिज इत्यात् दत्ता दक्षिणा
यक इति क्रमेण स्तकस्यदानकदानकर्मदक्षिणासम्बन्धि-
त्वेन द्विजं, पतितपल्लव इत्यात् पतितं पल्लं यस्या-
दिति विग्रहेण स्तापादानकपतनाश्रयपल्लसम्बन्धित्वेन
तदं, चित्तयुरित्यात् चित्ता गौर्यस्येति वाक्यानुसारेण
चित्ताभिन्नस्वगोसम्बन्धित्वेन चैलम् रक्तपटः काय इत्यात्
रक्तः पटो यत्नेति व्युत्पत्त्या रक्ताभिन्नरक्तपटसम्ब-
न्धित्वेन कायम् एवं वाच्यभिन्नकरोनर इत्यादावपि ।
वाचने द्विजः करो येन यस्या वा इत्यादि विग्रहे
वाचकरणककर्तृकस्तिदाकर्मकरसम्बन्धित्वादिना नरा-
दिकं बहुव्रीहिविधयतीति सर्वत्र स्वगर्भतत्तदर्थसम्बन्धि-
त्वेन धर्मिणामवगमः । दक्षिणपूर्वा पूर्वोत्तरेत्यादिवि-
दिग्वहुव्रीहिस्येव दक्षिणया पूर्वा यस्या इत्यादिविग्रहेण
स्वपार्श्वस्यदक्षिणसहितपूर्वादिकसम्बन्धित्वादिना आग्ने-
वीप्रभृतीनां विदिशां बोधः । अस्तिक्षीरा गौरीत्यादाव-
अस्ति क्षीरं यस्या इत्यादिविग्रहेणास्तिवत्स्वक्षीरसम्ब-
न्धित्वादिकारेण गवादेरवगतिः । इयांस्तु विशेषो यत्त-
त्तैकेषामन्तेऽस्तीत्यादिकं तिङन्तमन्येषां मते तत्प्रतिरूप-
काव्ययमिति । उप समीपे दश येषामिति समीपगणित-
त्वार्थकप्रध्या विग्रहादुपदशाः शृङ्गनय इत्यादौ स्वसमी-
पगणितदशसम्बन्धित्वेन नवानामेकादशानाञ्च पक्षिणा-
श्ववगमस्तत्र दशशब्दस्य दशत्वलक्षण्या स्वपर्याप्तसंख्या-
समीपगणितदशत्वसम्बन्धित्वेनैव नवादेर्बोध इति दुर्गे-
प्रभृतयः । अधिका दश येषामित्यादिविग्रहे अधिकदशाः
परुषा इत्यादावपि स्वपर्याप्तसंख्याधिकदशवद्विचिंश्या-